

Ár 2013, föstudaginn 1. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 168/2012**:

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 10. október 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 4. október 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 18. október 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 25. október 2012. Var bréfið sent sóknaraðilum, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. nóvember 2012, og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust þann 9. janúar 2013, þá.m. ný gögn varðandi sakamál vegna fölsunar skjals sem málið varðar. Með tölvupósti nefndarinnar, dagsettum 11. janúar 2013, var varnaraðila gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir varnaraðila bárust þann 14. janúar 2013.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 1. febrúar 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 18. apríl 2006 veittu A og B starfsmanni FF heimild til að kanna fjármál/skuldir þeirra í bankaviðskiptum. Virðist B hafa handskrifað á umrætt skjal: „*Gætir þú sent allt draslið til baka þegar þú ert búin að nota það? kv. B*“.

Þann 2. maí 2006 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga X“ undirritað. Þar kom fram að greiðandi að skuldabréfi að fjárhæð kr. 5.350.000 væri A og ábyrgðarmenn væru sóknaraðilar og B. Tiltekið var að meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Óskuðu sóknaraðilar eftir því að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og settu upphafsstafi sína við það val. Þá hökuðu þau við valmöguleikann „Greiðslumat séð“. Tekið var fram að greiðslumat tæki einvörðungu til könnunar á

fjármálum greiðanda hjá Sparisjóðnum og uppflettingar í opinberri vanskilaskrá. Aðrar upplýsingar um fjárhagslega stöðu greiðanda hefði Sparisjóðurinn ekki undir höndum. Þá fæli jákvæð niðurstaða greiðslumats ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efndi skyldur sínar. Fram kom að niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar. Með undirskrift sinni heimilaði greiðandi lánsins að ábyrgðarmönnum yrðu veittar upplýsingar um niðurstöðu könnunar á greiðslugetu skv. áðurgreindu. Einnig heimilaði greiðandi að ábyrgðarmenn kynntu sér þau gögn sem greiðslumat byggði á.

Þann 2. maí 2006 var veðskuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 5.350.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF samkvæmt skuldabréfinu. Fasteignin C, var sett að veði á 4. veðrétti til tryggingar láninu. Sóknaraðilar og B tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu. Með undirritun sinni staðfestu sóknaraðilar að hafa kynnt sér efni skuldabréfsins og að þau gerðu sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra væri fólgin og teldu hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt hefðu þau kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001.

Þann 5. maí 2006 var skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ undirritað. Sóknaraðilar óskuðu eftir að gangast í ábyrgð fyrir lántakandann A á láni að fjárhæð kr. 5.350.000. Fram kom að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Þá var tiltekið að meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá sparisjóðnum. Einnig var útdráttur úr 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Þá staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Þann 23. nóvember 2006 var skjalið „Yfirlýsing um veðflutning og veðbandslausn“ vegna skuldabréfs nr. X, undirritað. Óskað var eftir því að fasteignin C yrði leyst úr veðböndum og fallist var á það af skuldareiganda FF. Fasteignin D var sett að veði á 2. veðrétti.

Þann 29. júlí 2008 var skjalið „Yfirlýsing um veðflutning og veðbandslausn“ vegna skuldabréfs nr. X, undirritað, m.a. með nöfnum sóknaraðila. Óskað var eftir því að fasteignin D yrði leyst úr veðböndum og fallist var á það af skuldareiganda. Í stað þess var fasteignin E sett að veði á 3. veðrétti.

Þann 1. september 2008 seldi A fasteignina að D fyrir kr. 19.824.845. Yfirtók kaupandi G skuldir að fjárhæð kr. 17.243.660 en eftirstöðvarnar voru greiddar með eignarhlut í E kr. 2.281.185, við undirskrift sammings kr. 150.000 og kr. 75.000 tvisvar sinnum annars vegar þann 15. október 2008 og hins vegar 15. nóvember 2008. Þann 1. september 2008 keypti A fasteignina að E fyrir kr. 10.400.000. Seljandi var G. Yfirtók sóknaraðili áhvílandi skuldir að fjárhæð kr. 8.118.815 og uppigreiðslu vegna D kr. 2.281.185.

Þann 13. janúar 2010 keypti Íbúðalánasjóður fasteignina E á nauðungarsölu fyrir kr. 1.000.000. Þann dag var staða veðskuldabréfs nr. X kr. 5.263.988 og var samtala áhvílandi veðkrafna um kr. 13.500.000 til 14.000.000.

Samkvæmt vanskilaskrá CreditInfo er A á vanskilaskrá vegna 24 krafna. Elsta krafan fór á skrá 28. maí 2009. Einnig eru þrjú uppboðsmál skráð á A elsta málið fór á skrá 21. október 2009.

Þann 11. apríl 2011 óskaði lögmaður sóknaraðila eftir umræddu skuldabréfi, greiðslumatinu, undirliggjandi gögnum og upplýsingum sem matið kynni að vera byggt á. Varnaraðili kvaðst ekki geta orðið við kröfu lögmannsins enda væri það á

skjön við lög nr. 77/2000, að varðveita enn þá skattayfirlit og fleira sem stuðst hafi verið við.

Þann 31. október 2011 kröfðust sóknaraðilar þess að sjálfskuldarábyrgð þeirra á framangreindu skuldabréfi yrði felld niður. Varnaraðili hafnaði kröfunni þann 9. nóvember 2011.

Þann 22. júní 2012 kærðu sóknaraðilar fölsun B á undirritun þeirra á skjalið „Yfirlýsing um veðflutning og veðbandslausn“, dags. 29. júlí 2008, til lögreglunnar í Vestmannaeyjum.

Þann 25. júní 2012 ítrekuðu sóknaraðilar kröfu um niðurfellingu sjálfskuldarábyrgðarinnar. Varnaraðili hafnaði kröfunni þann 4. júlí 2012.

Þann 26. september 2012 mætti B til skýrslutöku til Sýslumannsins í Vestmannaeyjum, vegna meintrar fölsunar. Kannaðist hún við að hafa ritað nöfn sóknaraðila á eyðublað frá FFF, dags. 29. júlí 2008. Kvaðst hún ekki hafa leitað eftir samþykki sóknaraðila við að undirrita skjalið. Þann 12. desember 2012 er dagsett ákæra á hendur B fyrir skjalafals, með því að hafa hinn 29. júlí 2008, eða dagana þar á undan fasað nöfn sóknaraðila sem samþykki sjálfskuldarábyrgðaraðila á veðflutningskjal til FFF.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 4. október 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess að sjálfskuldarábyrgð þeirra á skuldabréfi sem A gaf út í maí 2006 til FF verði vikið til hliðar og hún felld niður. Sóknaraðilar byggja kröfugerð sína á samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga og 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Sóknaraðilar vísa til 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins máli sínu til stuðnings. Skuldabréfið hafi verið undirritað þann 2. maí 2006 en eina skjalið sem sóknaraðilar hafi undir höndum um greiðslumat aðalskuldara, „Niðurstaða greiðslumats“, hafi verið undirritað 5. maí 2006. Skjal það sé einfalt í sniðum þar sem krossað sé við nokkra reiti og fram komi að niðurstaða matsins bendi til að lántakandi geti efnt skuldbindingar sínar og að meira en helmingi lánsfjárhæðar verði varið til greiðslu á eldri skuldum lántaka hjá Sparisjóðnum. Ennfremur sé vísað til 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins um að tryggt sé að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu matsins áður en hann gangist í ábyrgðina. Engu að síður hafi það ekki verið gert og því ljóst að varnaraðili hafi brotið gegn sóknaraðilum með því að kynna þeim ekki niðurstöðu greiðslumats áður en þeir hafi skuldbundið sig með undirritun á skuldabréfið. Skuldabréfið sé hið eiginlega skilríki fyrir skuldbindingum aðalskuldara og ábyrgðarmanns og marki útgáfa þess upphaf skuldbindingarinnar. Í ákvæði 3. mgr. 4. gr. sé skýrt tekið fram að kynning á niðurstöðu greiðslumats skuli fara fram áður en gengist sé í ábyrgðina, en ekki á eftir.

Vísa sóknaraðilar til þess að samkvæmt umræddu samkomulagi hafi FF beinlínis verið skylt að tryggja það að sóknaraðilar gætu kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en þau hafi skrifað undir skuldabréfið. Það hafi ekki verið gert. Þessa skyldu sína gagnvart sóknaraðilum hafi FF brotið og verði bankinn að bera hallann af því. Markmið með samkomulaginu sé m.a. að ábyrgðarmenn geti áttað sig fyrirfram á réttarstöðu sinni og því hvaða skuldbindingu þeir séu að gangast í fyrir aðalskuldara og sannanlega áður en gengist sé undir skuldbindingu með undirritun á

skjöl. Lögfræðideild varnaraðila hafi synjað kröfum sóknaraðila og í tölvubréfi dags. 4. júlí 2012 segi: „Greiðslumat framkvæmt og niðurstaða kynnt ábyrgðarmönnum í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða frá 2001, dags. 05.05.2006. Það er talinn vera eðlilegur dráttur á undirritun og ábyrgðir því metnar gildar.“ Þessu mótmæla sóknaraðilar alfarið, enda ljóst að samkvæmt ákvæði 3. mgr. 4. gr. að ábyrgðarmaður eigi að kynna sér greiðslumat áður en hann gangist við skuldbindingu, þar sé ekki heimilaður neinn eðlilegur dráttur. Skilyrði sé að kynning á niðurstöðu greiðslumats fari fram áður en skrifað sé undir, svo einfalt sé það enda greiðslumatið gagnslaust sé skrifað undir skuldabréf áður en það liggi fyrir. Vanræksla varnaraðila á að fara að reglum sem þeir hafi skuldbundið sig til sé slík í þessu máli að sóknaraðilar telja að víkja eigi ábyrgð þeirra til hliðar.

Sóknaraðilar benda á að þau hafi fyrst skrifað undir skuldabréfið þann 2. maí 2006 og svo þremur dögum síðar þann 5. maí 2006 undir skjal sem beri heitið „niðurstaða greiðslumats“. Skjalið hafi ekki verið undirritað í FF heldur á heimili skuldara, sóknaraðilum hafi því aldrei verið kynnt greiðslumatið af hálfu varnaraðila né heldur hafi þau fengið nokkru sinni að sjá útreikninga að baki því eða á hvaða upplýsingum fullyrðing bankans, um að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar væri byggð. Í skjalinu komi fram að greiðslumatið byggji á gögnum sem sparisjóðurinn hafi aflað sér eða lántakandi látið í té. Sóknaraðilar hafi aldrei fengið upplýsingar um á hvaða gögnum matið byggði og sem leikmenn hafi þau treyst sérfræðingum fjármálastofnunarinnar um að mat þeirra á greiðslugetu aðalskuldara væri rétt. Það hvernig greiðslumatið hafi verið unnið og hvað lægi til grundvallar hafi sóknaraðilar aldrei fengið upplýsingar um. Þau hafi heldur ekki fengið tækifæri til að spyrja starfsmenn bankans út í neitt sem hafi viðkomið greiðslumatinu enda hafi þau ekki fengið tækifæri til að hitta starfsmenn bankans af þessu tilefni. Virðist aðalskuldara hafa verið beitt í þessu tilliti, þ.e. til að falast eftir undirritunum sóknaraðila og kynna þeim réttarstöðu sína. Það geti því engan veginn talist fullnægjandi sönnun fyrir því að greiðslumat hafi farið fram að sóknaraðilar hafi skrifað undir niðurstöðu greiðslumats, eftir á, án þess að vera kynnt réttarstaða sín, enda um leikmenn að ræða gagnvart sérhæfðri fjármálastofnun. Beri því að víkja ábyrgðum sóknaraðila til hliðar.

Sóknaraðilar vísa til þess að þau hafi aldrei fengið afhentan bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð eins og yfirlýsing á sama skjali beri með sér þar sem standi að „Sjálfskuldarábyrgðarmenn staðfesta með undirritun sinni að þeir hafi fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.“ Í 2. mgr. 4. gr. samkomulagsins sé fjármálafyrirtækjum gert skylt að gefa út upplýsingabæklinga um sjálfskuldarábyrgðir og dreifa með skjölum sem afhent séu ábyrgðarmönnum til undirritunar. Þessa skyldu hafi FF einnig virt að vettugi þar sem ábyrgðarmenn hafi aldrei fengið þennan bækling afhentan. Skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ virðist í höndum bankans hafa haft það hlutverk að fría bankann allri ábyrgð á því hvernig hann hafi hagað störfum sínum þegar ábyrgðarmennirnir hafi tekist á hendur skuldbindinguna. Á einu A4 blaði hafi ábyrgðarmenn verið látnir skrifa undir hinar og þessar yfirlýsingar sem hafi verið ætlað að leysa bankann undan því að sinna þeim skyldum sem honum séu settar á herðar með samkomulaginu. Tilgangur samkomulagsins sé alls ekki sá að bankinn láti ábyrgðarmenn kvitta undir að hafa fengið hinar og þessar upplýsingar heldur þvert á móti að tryggja að ábyrgðarmenn hafi fengið upplýsingar sem lúti að ábyrgðarskuldbindingunni. Sérfræðingar bankanna í útlánastarfsemi hafi yfirburðarstöðu gagnvart leikmönnum í málum sem þessum og geti hæglega fengið undirritun leikmanna um að þeir hafi fengið einhvern bækling

afhentan án þess að raunverulega afhenda bæklinginn. Bankinn verði að geta staðfest það með skynsömum hætti að það hafi verið gert. Í málinu virðist sem varnaraðili hafi treyst á aðalskuldara til að fara með umsýslu skjala og virðist það hafa átt að vera hlutverk aðalskuldara að afla áritunar og samþykkis sóknaraðila á skuldabréfið, svo síðar á niðurstöðu greiðslumats og eins að afhenda bæklinginn um sjálfskuldarábyrgð. Varnaraðili geti ekki velt skyldum sínum með þessum hætti yfir á aðalskuldara enda sé það varnaraðili sem bundinn sé af samkomulaginu og því að framkvæma lánsviðskipti á réttan hátt en ekki útgefandi bréfsins. Við þessar aðstæður sé þess ekki að vænta að skyldum sérhæfðs fjármálafyrirtækis til að upplýsa ábyrgðarmenn og veðsala um réttarstöðu sína sé fullnægt, en ekki sé almennt gert ráð fyrir því að aðalskuldari sjái um að upplýsa ábyrgðarmenn um réttindi sín og réttarstöðu samkvæmt samkomulaginu. Það liggja fyrir að varnaraðili hafi látið aðalskuldara falast eftir undirritun ábyrgðarmanna eftir á, á „Niðurstaða greiðslumats“ með fyrirfram hökuðum boxum af hálfu bankans. Að mati sóknaraðila beri gögn málsins með sér vanrækslu varnaraðila á skyldum sínum gagnvart þeim í þeim mæli að ekki verði hjá því komist að víkja skuldbindingu sóknaraðila til hliðar.

Sóknaraðilar benda á að bankinn hafi nú ítrekað neitað að afhenda gögn að baki greiðslumatinu þrátt fyrir ítrekaðar beiðnir þar um. Í fyrstu hafi varnaraðili haldið því fram að honum bæri ekki að geyma gögnin og hafi vísað til laga um persónuvernd. Varnaraðili hafi ekki svo mikið sem lagt fram prentaða skjámynd úr tölvukerfum sínum til þess að sýna fram á að greiðslumatið hafi farið fram og að það hafi verið byggt á fullnægjandi gögnum. Afhendingu gagnanna hafi einfaldlega verið hafnað. Greiðslumatið eigi að hafa farið fram árið 2006 en á þeim tíma sé alkunna að allt bankakerfið hafi verið meira og minna tölvuvætt og ansi fátt sem hafi gerst á þeim tíma í bönkunum sem ekki sé til á tölvutæku formi. Synjun bankans á að afhenda afrit af greiðslumati, undirliggjandi gögnum, útskriftum úr tölvukerfum, upplýsingum frá Reiknistofu bankanna, Lánstrausti o.fl. sé óskiljanleg nema ef væri fyrir það að gögnin séu hreinlega ekki til þar sem greiðslumatið hafi aldrei farið fram eins og löggeri ráð fyrir. Athyglisvert sé einnig að samábyrgðarmaður sóknaraðila á skuldabréfinu og eiginkona aðalskuldara hafi tamið sér að geyma alla pappíra sem hún hafi fengið í hendur frá fjármálastofnunum og hafi hún farið yfir öll gögn hjónanna án þess að finna tangur né tetur af greiðslumati eða gögnum á bak við það. Málavextir beri það með sér að greiðslumatið hafi aldrei farið fram.

Vísa sóknaraðilar til þess að á skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ komi fram að meira en helmingi lánsupphæðar hafi verið varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá Sparisjóðnum. Þrátt fyrir þá yfirlýsingu hafi sóknaraðilum verið synjað um að fá upplýsingar um hvaða skuldir hafi verið greiddar upp með láninu, hve há fjárhæð þeirra hafi verið og hvaðan þær hafi átt uppruna sinn. Þetta þyki allt í meira lagi óeðlilegt því vitanlega búi varnaraðili yfir þeim upplýsingum þ.e. hvernig lán hafi verið greidd upp og hvernig nýju lánsfé hafi verið ráðstafað. Í fyrri samskiptum sóknaraðila við bankann hafi þess einnig verið ítrekað krafist að greiðslumat yrði gert að nýju hjá aðalskuldara fyrst að bankinn fyndi engin gögn um meint greiðslumat frá 2006. Þeirri bön hafi bankinn einnig hafnað og sé vandséð af hvaða ástæðum það hafi verið gert nema ef vera skyldi að bankinn hafi á þeim tíma sem ábyrgðarmenn hafi skrifað undir skuldabréfið vitað af vonlausri skuldastöðu aðalskuldara og séð fram á að viðkomandi hefði aldrei átt að standast greiðslumat. Með því að endurtaka greiðslumat aðalskuldara yrði þessi staða ljós. Sóknaraðilar hafi komist að því löngu eftir að þeir gengust í ábyrgð á skuldabréfinu í hve alvarlegum skuldavanda aðalskuldari hafi verið. Eins og komið hafi í ljós hafi afar takmarkað verið greitt af

skuldabréfinu og það hafi bara safnað vöxtum og vanskilagiöldum frá því að það hafi verið gefið út. Aðalskuldari og eiginkona hans og samábyrgðarmaður á skuldabréfinu hafi misst fasteign sína á nauðungaruppboði, eiginkona aðalskuldara hafi verið gerð gjaldþrota og aðalskuldari sé nú með ellefu árangurslaus fjárnám á vanskilaskrá CreditInfo.

Sóknaraðilar telja að ekki verði litið fram hjá því að FF hafi haft af því verulega hagsmuni að koma nýjum greiðslufærum ábyrgðarmönnum á skuldabréfið. Sparisjóðurinn hafi verið að endurlána aðalskuldara féð eins og fram hafi komið og hafi meira en helmingi lánsfjárins verið varið til uppgreiðslu á gömlum skuldum í eigu FF. Með fjárhagsstöðu aðalskuldara jafnslæma og raun beri vitni sé ekki hægt að verjast þeirri hugsun að Sparisjóðurinn hafi vísvitandi sleppt því að framkvæma greiðslumat umrætt sinn heldur ákveðið fyrirfram að fullyrða um jákvæða niðurstöðu greiðslumats óháð greiðslugetu aðalskuldara, einfaldlega til þess að fá ábyrgðarmenn til að skuldabinda sig. Hvaða rök séu annars til þess að ekki hafi verið skrifað undir skuldabréfið og skjalið „Niðurstæða greiðslumats“ á sama tíma? Eina leiðin fyrir Sparisjóðinn, síðar FFF og nú varnaraðila til þess að sanna að svo hafi ekki verið sé að leggja fram gögn um greiðslumatið og sýna fram á að það hafi farið fram á fullnægjandi hátt. Ef bankinn hafi engin slík gögn undir höndum sé líklegasta skýringin að greiðslumatið hafi aldrei farið fram en um þetta beri varnaraðili sönnunarbyrði og sé honum í lófa lagið að sýna fram á að greiðslumatið hafi verið framkvæmt. Sóknaraðilar hafa engin tækni á að leggja fram nein gögn í málinu, önnur en þau hafa þegar lagt fram enda hafi þau engin gögn fengið í hendurnar önnur en skjalið „Niðurstæða greiðslumats“. Bankinn verði einfaldlega að bera hallann af því geti hann ekki sýnt fram á með fullnægjandi hætti að greiðslumatið hafi farið fram og þar hafi verið byggt á öllum skuldum aðalskuldara, líka þeim milljónum sem hann hafi skuldað Innheimtustofnun sveitarfélaga og ábyrgðarmönnum hafi til að mynda aldrei verið kunnugt um.

Sóknaraðilar benda á að þeim hafi orðið ljóst þann 21. júní 2012 að undirritanir þeirra á yfirlýsingu um veðflutning og veðbandslausn þann 29. júlí 2008 væru falsaðar. Með fölsun undirritana þeirra á yfirlýsinguna hafi lánið verið flutt af D sem sé 149 m² raðhús á góðum stað, yfir á E, 135 m² íbúð, efri hæð og ris sem standi næst hraunjaðrinum og sé mjög illa farin eftir gosið á Heimaey 1973. Söluverð D hafi verið rúmar kr. 19.800.000 en söluverð E hafi verið kr. 10.400.000. Íbúðalánasjóður hafi leyst eignina til sín á uppboði og hafi enn ekki getað selt hana og sé þinglýstur eigandi hennar. Það liggja því fyrir að með fölsun á undirritun sóknaraðila á yfirlýsinguna hafi veðið og trygging varnaraðila verið skert um 9,4 milljónir eða sem nemi tæpum helmingi af verðmæti upphaflega veðsins. Varnaraðili hafi samþykkt veðflutninginn fyrir sitt leyti athugasemdalaust. Fölsunarmálið hafi umsvifalaust verið kært til lögreglu. Ákæra hafi verið gefin út á hendur B, útg. 12. desember 2012, þar sem hún sé ákærð fyrir að hafa falsað nafn sóknaraðila á veðflutningsskjal til FFF. Þá hafi B játað brotið fyrir lögreglu.

Sóknaraðilar kveða það liggja fyrir að þau hafi verið blekkt til að skrifa undir skuldabréfið á þeirri forsendu að aðalskuldari væri borgunarmaður fyrir því. Með því að varnaraðili hafi ekki fullnægt skyldu sinni og framkvæmt greiðslumat hjá aðalskuldara á réttan hátt eða alls ekki hafi skuldbindingum aðalskuldara sem hann hafi þegar stofnað til hjá FF verið komið yfir á sóknaraðila með því að fá þá til að gerast ábyrgðarmenn á láninu á fölskum forsendum. Varnaraðili hafi ennfremur engar athugasemdir gert við það að veðið væri flutt af verðmætri eign yfir á mun lakari eign. Sóknaraðilar kveðast aldrei hafa samþykkt að falla frá þeirri tryggingu sem

verðmætari fasteignin hafi verið fyrir láninu og það hafi aðalskuldari vitað. Í ljósi þessa þyki afar ósanngjarnt að varnaraðili ætli nú að bera sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila fyrir sig þegar varnaraðili hafi sjálfur samþykkt skerðingu á veðinu sem nemi 9,4 milljónum króna. Ábyrgðarskuldbinding sóknaraðila hafi verið í aðfararbeiðni dags. 22. maí 2012 að fjárhæð kr. 7.457.160 og hafi því rúmast innan fyrra veðsins, fasteigninni að D. Það þýði að ef skuldabréfið hefði áfram hvílt á eigninni hefði aldrei komið til þess að ganga þyrfti að ábyrgðarmönnum við innheimtu skuldabréfsins. Varnaraðili verði að taka á sig þessa skerðingu á veðinu sem varnaraðili hafi veitt heimild sína fyrir og bera hallann af því að fá ekki innheimtu skuldarinnar af þessum sökum. Sóknaraðilar hafi hins vegar aldrei veitt heimild fyrir veðflutningnum eins og lög geri ráð fyrir.

Þegar allt að framan sé virt telja sóknaraðilar ljóst að ábyrgðarskuldbinding þeirra geti ekki talist gild og ósanngjarnt af varnaraðila að ætla að bera hana fyrir sig. Varnaraðili hafi haft mörg tækifæri til að standa rétt að málum en hafi brotið á sóknaraðilum samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Byggja sóknaraðilar kröfugerð sína á 36. gr. laga nr. 7/1936 og dómi Hæstaréttar í máli nr. 163/2005. Ennfremur sé vísað til þess að varnaraðila hafi borið að starfa í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði, sbr. 19. gr. þágildandi laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki og núgildandi 1. mgr. 19. gr. en það verði hann ekki talinn hafa gert.

Sóknaraðilar mótmæla því að dómur Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 hafi fordæmisgildi í máli þessu. Í því máli hafi verið um nýjar lánveitingar að ræða, undirritanir á skuldabréf og niðurstöðu greiðslumats hafi farið fram á sama tíma auk þess sem bankinn hafi lagt fram gögn um að greiðslumat hafi farið fram.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili bendir á að meðalfermetraverð á fasteignum í Vestmannaeyjum á tímabilinu 1. janúar 2009 til 31. desember 2011 hafi verið um kr. 120.000. Varnaraðili telur því að markaðsvirði fasteignarinnar þegar gengið hafi verið að henni þann 14. janúar 2010 hafi verið um kr. 120.000 x 135 fm = 16.200.000. Ekki liggi fyrir verðmat á eigninni en ljóst sé að miðað við fasteignaverðsjána hjá Þjóðskrá Íslands hafi verðmæti fasteignarinnar verið nægilega mikið til að standa undir þeim þremur veðkröfum sem hafi verið áhvílandi á fasteigninni og því hafi staða ábyrgðarmanna ekki verið verri þó að veðflutningur á veðskuldabréfi nr. X hafi farið fram, þar sem að andvirði bréfsins hafi alltaf verið fyrir innan 100% af verðmæti fasteignarinnar. Varnaraðili bendir á að engin gögn, t.a.m. verðmat hafi verið lögð fram er sýni fram á að fullyrðing sóknaraðila þess efnis að verðmæti fasteignarinnar væri ekki hærra en kr. 10.400.000 árið 2008. Því liggi ekkert fyrir um það hvort að kauptilboð G endurspegli raunverulegt verðmæti fasteignarinnar.

Varnaraðili bendir á að varðandi málsástæðu sóknaraðila um fölsun að það breyti ekki þeirri staðreynd að það liggi ekki fyrir dómur heldur einungis málgögn sem hugsanlegt sé að mál muni byggja á síðar meir. Jafnvel þótt fölsunin yrði talin sönnuð þá leiði það ekki eitt og sér til þess að lánsveðið verði dæmt ógilt, sbr. 1. mgr. 30. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa. Ljóst sé að starfsmenn FFF hafi enga ástæðu haft til að efast um að eðlilega hafi verið staðið að undirritun skjalanna er vörðuðu veðflutninginn.

Varnaraðili bendir á varðandi veðflutninginn að það að þó að til tryggingar skuldabréfinu sem um ræði hafi verið sett fasteignaveð og sjálfskuldarábyrgðir þá hafi bankinn val um það hvort hann gangi að fasteigninni eða ábyrgðarmönnunum eða bæði að fasteigninni og ábyrgðarmönnunum samtímis. Þar að auki hafi ekki verið lögð fram gögn er sýni að eignin sé eins illa farin og sóknaraðilar vilji meina og hún hafi verið þegar veðflutningurinn hafi verið framkvæmdur. Þannig sé fullyrðingum sóknaraðila þess efnis mótmælt enda byggji þær ekki á neinum haldbærum gögnum, úttekt fasteignasala eða þess háttar en ekki sé hægt að setja samasem merki á milli kauptilboðs og úttektar á fasteigninni sjálfri.

Að framangreindu rituðu telur varnaraðili réttast að svara aðalatriðum kvörtunar sóknaraðila. Þar sem kvörtun sóknaraðila byggji aðallega á því að varnaraðili hafi ekki fylgt ákvæðum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga og 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggæringa, þá muni varnaraðili byrja á því að fjalla um það að farið hafi verið eftir samkomulaginu í einu og öllu auk þess að fjalla örstutt í kjölfarið um það af hverju framkvæmd ábyrgðarveitingar sóknaraðila falli ekki undir gildissvið 36. gr. laga nr. 7/1936.

Varnaraðili vísar til 1. mgr. 3. gr. samkomulagsins og bendir á að greiðslumat hafi verið framkvæmt og bendi tvö skjöl til þess, þ.e. skjölin „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“, undirritað 2. maí 2006 og „Niðurstaða greiðslumats“, undirritað þremur dögum síðar. Lánið hafi ekki verið greitt út fyrr en þann 10. maí 2006 þegar ljóst hafi verið að loknu greiðslumati að greiðslugeta væri til staðar hjá lántaka. Á skjölunum komi þau atriði fram sem samkomulagið geri kröfu um. Undirskriftirnar verði að skilja sem svo að þau sem undirriti skjölin hafi kynnt sér efni þeirra og séu samþykkt því sem þar komi fram. Engar athugasemdir séu settar fram, hvorki við greiðslumatið né nokkuð annað sem komi skýrlega fram á skjalinu. Ekki komi fram athugasemd við staðfestingu þeirra þess efnis að þau hafi fengið færi á að kynna sér gögnin sem legið hafi fyrir er greiðslumatið hafi verið framkvæmt eða þá að þau hafi kynnt sér bækling bankans um sjálfskuldarábyrgð.

Varnaraðili telur ljóst af umboði að maki útgefanda og útgefandi hafi gefið bankanum heimild til að kanna fjárhagsstöðu þeirra ásamt því að hafa veitt þeim gagnapakka til yfirferðar er greiðslumatið hafi verið framkvæmt enda gefi setningin „Gætir þú sent á okkur allt draslið til baka þegar þú ert búin að nota það. Kv. B“ það til kynna.

Varnaraðili bendir á að ábyrgðarmenn skrifi undir skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ og undir liðnum greiðslumat o.fl. haki þau einnig við liðinn „Greiðslumat séð“ til að staðfesta að þau hafi kynnt sér efnislega niðurstöðu greiðslumatsins. Greiðslumat hafi verið framkvæmt og komi niðurstaða þess fram á skjölunum „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ og „Niðurstaða greiðslumats“. Að auki sé það ítrekað að ábyrgðarmenn og aðalskuldari hafi samþykkt efnislegt innihald þeirra skjala og skuldabréfsins, með undirritun sinni. Vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-2375/2011.

Bendir varnaraðili á að sé skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ skoðað komi fram undir liðnum „Upplýsingabæklingur o.fl.“ að sjálfskuldarábyrgðarmenn staðfesti að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir og þá komi einnig fram að meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá sparisjóðnum. Undir liðnum „Greiðslumat“ haki ábyrgðarmenn við þann lið sem segi að greiðslumat hafi verið séð, auk þess sem komi fram fyrir neðan þann dálk að greiðslugeta verði metin sé

lánsupphæð hærri en kr. 1.000.000, að lokum komi fram að niðurstaða bendi til þess að greiðandi geti efnt skuldbindingar sínar. Að auki komi fram að ábyrgðarmenn hafi heimild til að kanna þau gögn er greiðslumatið byggi á. Þetta skjal sé undirritað sama dag og skuldabréfið hafi verið gefið út.

Bendir varnaraðili á að samkvæmt skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ byggi það á gögnum sem sparisjóðurinn hafi aflað sér eða lántaki hafi látið í té. Niðurstaða greiðslumats sé byggt á upplýsingum um framfærslukostnað og önnur föst útgjöld, meðaltekjur heimilisins og greiðslubyrði lána. Framfærslukostnaður og önnur föst útgjöld miðist að lágmarki við fjárhæðir sem gefnar séu út af Ráðgjafarstofu um fjármál heimilanna. Sparisjóðurinn beri ekki ábyrgð á greiðslumati ef lántakandi hafi veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar um fjárhag sinn. Jákvæð niðurstaða greiðslumats feli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar. Undir liðnum „Niðurstaða greiðslumats“ komi fram að niðurstaðan bendi til þess að lántakandi geti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Undir liðnum „Ráðstöfun lánsfjár“ komi fram að meira en helmingi lánsupphæðar verði varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá sparisjóðnum. Að lokum sé vísað í 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins og með undirritun ábyrgðarmannanna staðfesti þeir að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Varnaraðili telur bæði skjölin, „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ og „Niðurstaða greiðslumats“, auðskilin og skýr, og uppfylli þau þær skyldur sem að samkomulagið leggi á herðar lánveitanda enda staðfesti og samþykki ábyrgðarmenn efnislegt innihald skjalanna án þess að gera athugasemd við eitthvað af því sem þar komi fram.

Varnaraðili mótmælir heimfærslu sóknaraðila á málsatvikum undir 36. gr. laga nr. 7/1936 og mótmælir þeirri fullyrðingu sem rangri og ósannaðri að varnaraðili hafi ekki iðkað eðlilega viðskiptahætti sbr. lög nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili haldi því fram að aðalskuldari hefði ekki getað staðist greiðslumat þann 2. maí 2006 og byggi þær fullyrðingar sínar á yfirliti úr vanskilaskrá CreditInfo. Varnaraðila þyki athyglivert að elsta skráningin sé frá byrjun árs 2009, þ.e. u.þ.b. þremur árum eftir að skuldabréfið hafi verið gefið út, það sé heldur vel látið á fullyrðingunum að setja samasem merki á fjárhag skuldara árið 2006 og 2009. Varnaraðili telur vert að hafa í huga að breytingar á fjármálakerfi landsins gætu hugsanlega haft einhver áhrif á fjárhag aðalskuldara. Þar að auki hafi sóknaraðili ekki lagt fram nein gögn er sýni að greiðslumatið hafi verið rangt. Sóknaraðili fullyrði án gagna að fjárhagur skuldara hafi verið mun verri en niðurstaða greiðslumatsins hafi gefið til kynna. Jafnvel þótt sóknaraðilum tækist að sýna fram á að skort hafi á gögn um skuldbindingar skuldara hjá hinu opinbera þá sé þar að sakast við aðalskuldara sem hafi borið að afhenda lánveitanda þær upplýsingar. Þar að auki geti greiðslumat einungis byggt á þeim gögnum sem til staðar hafi verið við lántökuna en ekki atriðum sem komi síðar.

Varnaraðili fellst ekki á að dómur Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 hafi ekki fordæmisgildi í máli þessu, enda hafi þau gögn sem stuðst hafi verið við í því máli verið nákvæmlega þau sömu og stuðst sé við í þessu máli, þ.e. sömu eyðublöð og framkvæmd. Undirritun á skuldabréf og niðurstöðu greiðslumats hafi átt sér stað sama dag og hafi verið lögð fram gögn þess efnis að greiðslumat hafi farið fram. Ekki verði séð hvernig málsatvik í dóminum séu í veigamiklum atriðum frábrugðin í máli þessu. Það líði fimm ár frá ábyrgðarveitingunni þangað til að fram komi krafa um að gögnin verði lögð fram, það líði sex ár í þessu tiltekna máli. Öll sömu eyðublöðin og um ræðir í dómnum séu fyllt út í máli þessu og sé niðurstaða greiðslumatsins sú sama og í

dómnum og undirrituð sama dag og útgáfudagur skuldabréfsins. Umræddur dómur hafi ótvírætt fordæmisgildi í þessu tilviki að mati varnaraðila.

Varnaraðili mótmælir því sem röngu og ósönnuðu að sóknaraðilar hafi með einhverjum hætti verið þvingaðir til þess að rita undir skjölin eins og gefið sé í skyn í kvörtun. Ljóst sé af málsatvikum sem lýst sé í kvörtun sóknaraðila að starfsmenn bankans hafi ekki beitt þvingunum þegar ábyrgðarmennirnir hafi skrifað undir lánesskjölin. Í samkomulaginu sé gerð sú krafa að niðurstaða greiðslumats sé kynnt ábyrgðarmanninum og hann staðfesti það með undirritun sinni. Það hafi verið gert í þessu máli og séu því kröfur samkomulagsins uppfylltar. Þessu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms Suðurlands í máli nr. E-434/2010.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett. 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að meta greiðslugetu skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 er byggt á því sjónarmiði að í framangreindu samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki kveðið á um skyldu lánveitanda til að kynna ábyrgðarmanni í öllum tilvikum gögn til grundvallar niðurstöðu greiðslumats eða að geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar. Virðist þar m.a. skipta máli hvort ábyrgðarmanni var bent á þann möguleika að kynna sér slík gögn.

Með skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ var sóknaraðilum kynnt jákvæð niðurstaða greiðslumats, en sama orðalag og sama aðferð virðist hafa verið viðhöfð við að benda ábyrgðarmönnum á þann möguleika að kynna sér gögn til grundvallar niðurstöðunni og í umræddu Hæstaréttarmáli. Þá var tilgreint sérstaklega að jákvæð niðurstaða fæli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efndi skyldur sínar. Hefur sóknaraðilum ekki tekist sönnun um að niðurstaða greiðslumatsins sé röng og niðurstaða greiðslumats hafi í raun verið neikvæð, enda vísa sóknaraðilar því til stuðnings til skulda sem stofnuðust árið 2009 eða um þremur árum eftir að til ábyrgðanna var stofnað. Var varnaraðila í ljósi framangreinds Hæstaréttardóms ekki skylt að geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar.

Þrátt fyrir að skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ hafi verið undirritað þremur dögum eftir að skuldabréf nr. X var undirritað staðfestu sóknaraðilar þann 2. maí 2006, þegar skuldabréfið var undirritað að hafa séð greiðslumat. Þá hafa sóknaraðilar í

ljósi jákvæðrar niðurstöðu greiðslumatsins enga tilraun gert til að útskýra hvernig dagsetning skjalsins „Niðurstaða greiðslumats“ hafi skipt máli fyrir ábyrgðarskuldbindingu þeirra eða haldið því fram að vilji þeirra hafi staðið til þess að gangast ekki í ábyrgð vegna niðurstöðu greiðslumatsins. Verður ekki séð að orsakatengsl séu á milli dagsetningar umræddra skjala og ábyrgðarinnar sem sóknaraðilar gengust í, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 133/2012.

Ekki er fallist á með sóknaraðilum að þeim hafi ekki verið afhentur upplýsingabæklingur um sjálfskuldarábyrgðir og veðsetningar, en með undirritun skuldabréfsins og skjalanna „Niðurstaða greiðslumats“ og „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga X“ staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir, sbr. úrskurðir úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 84/2012 og 153/2012. Fæst ekki séð að varnaraðili hefði með öðrum hætti betur getað tryggt sér sönnun um að réttilega hafi verið staðið að málum, en með því að fara fram á skriflega staðfestingu sóknaraðila sjálfra á þeim tíma þegar þau gengust í ábyrgðina.

Í ljósi alls framangreinds verður ekki talið að forsendur séu til að víkja ábyrgðum sóknaraðila til hliðar á grundvelli samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

Þá er til þess að líta að sóknaraðilar halda því fram að við veðflutning frá fasteigninni D yfir á E þann 29. júlí 2008 hafi undirskriftir þeirra á skjalið „Yfirlýsing um veðflutning og veðbandslausn“ verið falsaðar og önnur trygging fyrir skuldinni með því rýrð. Gefin hefur verið út ákæra á hendur B fyrir skjalafals, með því að hafa falsað nöfn sóknaraðila sem samþykki sjálfskuldarábyrgðaraðila á veðflutningsskjal til FFF. Í skýrslutöku hjá Sýslumanni í Vestmannaeyjum, dags. 26. september 2012, kannaðist B við að hafa ritað nöfn sóknaraðila á eyðublaðið, dags. 29. júlí 2008.

Mál gegn B um fölsun á undirskriftum sóknaraðila á skjalið „Yfirlýsing um veðflutning og veðbandslausn“, dags. 29. júlí 2008, er til meðferðar almennra dómstóla. Færa má að því rök að varnaraðili þurfi að bera ábyrgð á því gagnvart sóknaraðila ef leitt er í ljós að hann hafi leyst úr veðböndum þá eign sem stóð til tryggingar skuldinni, án þess að aflað væri annarrar veðtryggingar, sem dugði til tryggingar lánsins, án aðkomu sóknaraðila. Þetta hafa sóknaraðilar hins vegar ekki getað sýnt fram á í þessu máli. Samkvæmt d. lið samþykkta nefndarinnar, fjallar hún ekki um ágreiningsmál sem eru til meðferðar almennra dómstóla. Verður að líta svo á að ekki sé unnt að taka afstöðu til þeirrar málsástæðu sem varðar hina meintu fölsun við þær aðstæður að dómsmál sé rekið um hana í sakamáli fyrir héraðsdómi og varnaraðili mótmælir því sem ósönnuðu að um fölsun hafi verið að ræða.

Í ljósi alls framangreinds er útilokað að svo stöddu að taka frekari afstöðu til sakarefnis í þessu máli en hér hefur verið gert og verður niðurstaðan því sú að málinu verður vísað frá nefndinni.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M og N, á hendur F, er vísað frá.

Reykjavík, 1. febrúar 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marellsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir